

test ex D. Ambrosio circa hæc eadem verba, dicens: *Ideo dixit, sic tamen quasi per ignem, ut salus hæc non sine pœna sit, quia non dixit, saluus erit per ignem, ut merito suo ab igne non combustus saluus fiat, examinatus per ignem: sed cum dicit, sic tamen quasi per ignem, ostendit, saluum quidem illum futurum, sed pœnam ignis passurum.* Magisque hoc confirmat Augustinus, lib. de Vera et falsa Pœnit., cap. 18, ubi de igne purgatorio dicit: *Miro modo gravis est, excedit enim pœnam, quam quisque habuerit in hoc mundo.*

14. *Conficitur jam argumentum.*—Unde argumentamur in hunc modum, quia sola detentio sanctarum animarum in purgatorio non potest esse tam acerba pœna sensus, imo nihil fere adderet pœnæ temporali damni, quam illæ animæ patiuntur. Declaratur, quia illæ animæ privantur pro illo tempore clara visione Dei, et hanc voco temporalem pœnam damni, de qua sine ullo dubio valde tristantur, nam licet per charitatem voluntatem absolutam habeant conformem divinæ voluntati, nihilominus, et naturali voluntate dilationem illam valde refugiunt, et ex eadem charitate dolent de illa Dei absentia, etiamsi juste illam pati recognoscant, et sub ea ratione voluntarie illam sustineant, ut per illam purgentur; illam autem tristitiam paterentur illæ animæ, etiamsi in igne non essent. Dico ergo, existentiam, vel detentionem in igne parum, vel forte nihil pœnam augere, si ignis animam tantum intra se detinet, et nihil aliud mali in illis efficit, quia illa detentio vel est quies in tali ubi formali, ut sic dicam, ita ut non possit anima, quæ purgatur inde moveri, etiamsi velit, vel addit præsentiam ad ignem. Primum istorum, supposita privatione cœlestis patriæ pro illo tempore, nullum novum incommodum positivum animæ affert: nam esse in hoc, vel illo ubi, valde indifferens illi est: quia nec est illi violentum, nec naturale, sed (ut ita dicam) neutrum. Privatio autem libertatis ad mutandum Ubi aliquo modo violentum est, et ex ea parte potest contristare, sed revera est leve incommodum, quod mentem bene compositam, et Deo subjectam, ut est in animabus purgatorii, parum potest perturbare, aut contristare. Multoque magis indifferens, seu neutra est præsentia, vel indistantia ab igne: nam illa per se solum est quædam denominatio extrinseca, quæ nullo modo malum affert, si alioqui ignis nihil in animas agit.

15. *Quarta impugnatio.*—*Ad impugnationem proximam ut occurrant aliqui.*—*Refelluntur.*

— Quarto argumentamur, quia, si illa pœna ignis in sola detentione consistit, sequitur, dæmones nondum pati pœnam ignis, quia nondum sunt alligati igni inferni, sed in hoc mundo sublunari, ejusque caliginoso aere vagari permittuntur, ut capite sequenti dicemus. Unde Tobia 8, legimus, Raphaellem ligasse dæmonem in deserto, qui ante libere incedebat, et alligatio illa ad pœnam inferni non pertinuit. Itemque Apocalyps. 20, dicit Joannes: *Vidisse Angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua, et apprehendisse Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus et Satanus, et ligasse eum per annos mille, et misisse eum in abyssum, et clausisse. etc.*; ergo ante illud tempus non est ligatus Satanus, nec illa incarcerationio fuit pœna sensus, quasi essentialis, quia hæc ab initio damnationis Diaboli incepit, et non est ad mille annos, vel aliud indefinitum tempus, sed perpetua. Ergo pœna ignis inferni in dæmonibus non in sola alligatione consistit: imo hæc videtur ad accidentalem pœnam pertinere, cum in illa possit esse varietas; ergo consistit in alio cruciatu perpetuo per aliam actionem ignis immisso. Respondent aliqui, hanc pœnam non consistere in alligatione ad locum illum immobilem inferni, sed in alligatione ad ignem et hanc nunquam dissolvi, quia singuli dæmones sunt veluti inclusi, et alligati cuidam portioni ignis, a quo nunquam separantur, sed illam secum deferunt, etiam cum in hoc aere caliginoso versantur. Sed imprimis hoc parum est credibile, ut capite sequenti dicam, et deinde illa conjunctio ad portionem ignis valde impertinens videtur ad pœnam substantiæ spiritualis, si ignis nihil in illam agit; quia, ut dicebam, seclusa actione solum relinquunt indistantia, quæ nihil nocet dæmoni, nec impedit mentales actiones ejus, nec aliud incommodum consideratione dignum illi affert.

16. Alia responsio ex D. Thoma sumpta, et communis est, Angelos malos, qui in hoc aere versantur, non minus pati pœnam illam, quoniam licet ligati sunt, apprehendunt, se destinatos esse, ut perpetuo sint igni alligati; potest autem apprehensio illa divina virtute tam fortis immitti, ut ex illa non minor pœna, quam ex præsentia alligatione, ejusque cognitione oriatur. Sed hæc responsio satisfacere non potest, quia licet illa apprehensio futuræ incarcerationis affligat, et contristet, nihilominus afflictio illa longe diversæ rationis est ab incarceratione præsentia et actuali, habet enim diversum objectum, vel sub ratione distincta,

utique præsentis, vel futuri, quæ sufficit passionem, vel affectum animi distinguere, nimirum tristitiam et timorem: tum etiam quia licet aliqua pœna ex apprehensione futuræ alligationis oriatur, non potest dici, quod illa pœna sit ab igne, sed tantum a Deo: nam ignis solum objective proponitur, ut declaravi.

17. *Aliorum occursio.*—*Non satisfacit.*—*Arnobii dictum qualiter accipiendum.*—Tum denique quia negari non potest, quin libertas illa, qua nunc fruuntur dæmones ad discurrendum per hunc mundum, multum in præsentia minuat propriam incarcerationis inferni pœnam; unde Luc. 8, legio dæmonum rogabat Christum: *Obsecro te, ne me torqueas*, quod magis declarans Evangelista, subjungit, *et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyssum irent*, et Matth. 8, refert dixisse dæmones: *Venisti huc ante tempus torquere nos.* Ex quibus verbis constat timuisse tunc dæmones, ne in infernum a Christo detruderentur, ut notat Ambrosius in Lucam, et Victor Antiochus, Marc. 5, timebant ergo illam pœnam tanquam distinctam, qua sciunt aliquando afficiendos esse, eam vero illo tempore recusabant, et ex timore illius tanquam imminentis specialiter torquebantur; ergo si in illa tantum alligatione pœna sensus propria inferni consistit, re vera nunc dæmones hujus aeris illam non patiuntur. Hinc Cajetanus, 2, Pet. 2, dixit, dæmones adhuc non esse extremæ damnationi subjectos, sed hoc extremo judicio reservari, quod dictum aliqui reprehendunt, essetque reprehensione dignum, si de damnatione, quoad substantialem pœnam ignis, et sensus intelligeretur: intellectus vero de pœna rigorosæ incarcerationis, et alligationis verisimum est, et aperte probatur ex verbis Petri, et ex hoc loco Matth. et Luc. Unde Ambrosius in Lucam dixit: *dæmones acie tempus debita sibi tormenta formidant*: et idem docet Chrysostomus, hom. 19, in Matth., et sequitur Euthymius et bene explicat Toletus, Luc 8, Annot. 63, dicens, dæmonibus jam esse inflictam essentiali pœnam damni et ignis æterni: pœnam autem incarcerationis nondum esse illatam, sed reservari in diem Judicii; est ergo pœna ignis distincta ab alligatione, seu incarceratione dæmonis.

18. *Quinta impugnatio.*—Quinto argumentari possumus, quia si pœna ignis in sola detentione, vel alligatione consisteret, substantialis pœna ignis æqualis esset in omnibus dæmonibus jam detentis, et incarcerationis in inferno, si forte jam sunt aliqui, vel quando fuerint, et

similiter in dæmonibus, et animabus separatis esset æqualis: consequens manifeste falsum est; ergo. Probatur sequela, quia pœna illa alligationis, vel detentionis, non recipit magis, aut minus, quia positiva præsentia in illo loco est indivisibilis, et totalis in singulis, tam in suo esse, quam in ratione commodi, vel incommodi respectu uniuscujusque personæ: quamvis enim cogitari possit, quasdam partes illius carceris, sive loci inferni, sive ignis esse viliores aliis, vel quia sunt situ inferiores, vel quia vilioribus, aut putridioribus corporibus sunt plenæ, ut sulphure excrementis, stercore, vel similibus; nihilominus respectu spirituum, hæc varietas fere nullius momenti est ad augendam pœnam sensus propriam, si omnia illa corpora, nullo alio modo affligunt spiritum, nisi detinendo illum in tali loco, quia loci qualitas corporalis, nihil spiritui nocet. Dici vero potest, licet ex parte rei, seu objecti, sit quædam æqualis respectu omnium damnatorum, nihilominus ex majori, vel minori apprehensione posse esse inæqualitatem in tristitia, et dolore, et hoc sufficere ad inæqualitatem pœnæ sensus in variis personis, prout magis vel minus efficaciter illam detentionem apprehendunt, et sentiunt. Sed hæc inæqualitas, licet admittatur, re vera non est in pœna ignis prout ex parte sua potest nocere, vel affligere spiritum, sed vel ex parte ipsius Angeli, qui ex natura sua fortius apprehendit, vel ex parte Dei, qui ad illam fortiorem apprehensionem cogit dæmonem, et ita in rigore pœna ignis, id est, quod est ab igne æqualis est, licet pœna doloris, vel tristitiæ ex parte personæ patientis major sit, quod ipsi, vel Deo tribuendum est, non igni; ut si duo flagellentur æqualiter, pœna ex parte inferentis, seu ministri percipientis æqualis est, licet ex complexione, vel apprehensione patientis, unus plusquam alius doleat. Illud autem non videtur admittendum, quia sic tota gravitas, vel inæqualitas ponitur in apprehensione, non ipso malo reali, quod est proprium malum pœnæ.

19. *Sexta impugnatio.*—Unde possumus sexto a contrario argumentari: nam sequitur, homines in corpore, et anima damnatos pati graviorem pœnam ignis, quam Angelos malos, vel quam animas eorumdem hominum, quando erant a corporibus separata: consequens autem non videtur admittendum; ergo. Consequentia cum minori claræ sunt, sequela probatur, quia dæmones, et animæ ante diem Judicii, nihil mali patiuntur ab igne præter incarcerationem, alligationem, seu detentionem,

ut asseritur: at vero post diem Judicii animæ unitæ corporibus sustinebunt eandem pœnam, et quodammodo majorem, saltem extensive, quatenus non solum animæ, sed etiam corpora eidem carceri, et detentioni erunt perpetuo addicta; et præterea cremabuntur animæ speciali pœna ignis mediis corporibus; nam licet materialis calefactio, et alteratio non attingat animam, ita ut calor in ipsa recipiatur, nihilominus dolor ab ipsa anima percipitur: quia per tactum, et phantasiam sentit calorem, et percipit doloriferam qualitatem, et inde sensibilibiter dolet per appetitum sentientem, et vehementer tristatur per voluntatem. Propter quod dixit Augustinus, libro decimo quarto, de Civitate, capite decimo quinto: *Dolores qui dicuntur carnis, animæ sunt in carne, et ex carne, nam dolor carnis offensio est animæ ex carne, et quædam ab ejus passione dissensio: sicut animæ dolor, qui tristitia nuncupatur, dissensio est ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt*, et lib. 12, cap. 3, inquit: *Si consideremus diligentius dolorem, qui dicitur corporis, magis ad animam pertinet*. Ergo propria pœna ignis præter detentionem invenietur in animabus conjunctis suis corporibus post resurrectionem, quam nunc, neque ipsæ patiuntur, nec dæmones unquam sustinebunt. Illa autem pœna ignis videtur maxima pœna sensus perpetua, et in suo ordine essentialis, et homines illam non patientur in animabus usque ad diem Judicii; quod non est consentaneum dogmatibus fidei; nam et ignis dicitur magis præparatus ad torquendum Diabolum, et Angelos ejus, quam homines, et animæ hominum post mortem statim pœnam condignam recipiunt, sicut etiam plene purgatæ, et remotis impedimentis statim recipiunt essentielle præmium. Nec video quid possit huic rationi juxta prædictam sententiam responderi, quid autem ab aliis dicatur, circa sequentem opinionem explicabimus.

20. *Retorquens objectio contra præcedentem impugnationem.* — Potest autem ab alio contrario extremo argumentum contra nos retorqueri, nam si ignis causat in anima separata specialem dolorem, et objectum doloriferum a detentione distinctum, sequitur animam postea unitam corpori duas pœnas sensus a detentione distinctas ab igne inferni pati, unam dependentem a corpore, quam nunc patitur, aliam mediante corpore, et priorem vocare possumus quasi immaterialem ardorem, posteriorem vero corporalem, et materialem, consequens autem videtur inconveniens; ergo.

Sequela videtur clara, quia pœna sensus, quæ nunc est in anima separata, perpetua est, sicut in dæmonibus; ergo non cessabit propter unionem ad corpus. Tunc autem addetur sine dubio corporis ustio, et dolor peculiaris, quod est in anima ex carne: quod autem hoc sit inconveniens, patet, quia vel nunc non patientur animæ condignas pœnas, vel postea patientur ultra condignas: et homines, qui minus peccarunt, quam dæmones plures pœnas, quam illi recipiunt.

21. *Objectionis solutio plenior inferius.* — Solutio hujus objectionis ex dicendis in puncto sequenti aliquo modo pendet: nam juxta opinionem in eo tractandam, dolor et ignis inferni quem sentit anima separata, et sentiet postea corpori conjuncta, idem est, et ita in hac parte cesset objectio: ex alia vero parte in qua fit ad dolorem dæmonis comparatio, dicitur in dæmone esse alium dolorem alterius rationis æquivalentis, vel majoris, licet nos illum explicare non possimus. Quæ responsio probabilis est: quam sit autem vera, in reliqua parte hujus capituli expendemus; nunc ergo admitimus, dæmones, et animas separatas pati ab igne pœnam quamdam ejusdem rationis, et independentem a corpore sibi substantialiter unito, illamque pœnam in utrisque spiritibus futuram esse perpetuam, juxta verbum Christi: *Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo et Angelis ejus*, et infra: *Ibunt hi in supplicium æternum*, et juxta D. Gregorium, lib. 9 Moral., cap. 39, in fine, alias 50, dicentem: *Quamvis Angelorum, et hominum longe sit natura dissimilis, una tamen pœna implicat, quos unus in crimine reatus ligat*. Unde consequenter concedimus, animas damnatorum hominum, cum fuerint conjunctæ corporibus, alium modum doloris sensibilis, et quasi naturalis ab igne esse passuras.

22. *Interim ad illam respondetur.* — Et ad objectionem respondeo, non esse inconveniens, quod post judicium universale pœna animarum extensive crescat, vel mutetur aliquo modo, novam pœnam ignis sustinendo, et antiquam simul retinendo; nam hæc est quasi essentialis in suo ordine, utique pœnæ sensus, et debetur animæ, quatenus spiritualis mens est, et in superiori parte mentis suæ peccatum consummat. Illa vero quæ mediante corpore additur est accidentalis, et ideo denuo advenire potest; quia licet illam meruerit, quatenus per corpus peccavit, antea seu in statu separationis non erat capax illius pœnæ, quamvis loco illius afflictionem magnam, ex

cognitione, et apprehensione illius pœnæ futuræ, et addendæ post diem Judicii jam sentiant. Sicut in animabus beatis post resurrectionem crescet gloria et gaudium beatificum extensive, quoad corporis participationem et animæ, quatenus per corpus sentit, et delectatur, quia illud præmium etiam meruit bene per corpus operando, vel in illo propter Christum patiando; non potuit autem illud ante resurrectionem recipere, quia illius non erat capax, licet loco illius aliud genus gaudii ex certa expectatione futuræ claritatis gloriosæ, prius acceperit. Unde ad comparationem, quæ cum dæmonibus fiebat, concedo, in hominibus et eorum animabus posse esse plures modos pœnarum, quam sint in dæmonibus, sicut sunt plures modi cognitionum et operationum, ac delectationum. Hoc ergo sequitur ex diversitate naturarum, et potest optime consistere cum æqualitate justitiæ; nam sicut unum peccatum dæmonis potest multis peccatis hominis æquivalere, ita una pœna sensus in dæmone potest plures humanæ animæ pœnas excedere; nam, ut recte dixit Gregorius supra: *Quamvis gehenna cunctis una sit, non tamen cunctis una, eademque qualitate succendit*.

23. *Concluditur solam superesse qualitatem pro termino actionis ignis in dæmonibus.* — Superest ergo, ut explicemus, quid sit illud, quod ignis ille agit in spiritum præter alligationem, aut detentionem; ex dictis enim videtur concludi debere esse aliquid de genere qualitatis; nam in discursu prius facto exclusimus genus quantitatis, relationis, actionis et passionis, quando, habitus, ac situs; et in dictis contra præcedentem sententiam ostensum est, non esse aliquid pertinens ad prædicamentum ubi, quia quidquid tale cogitari potest, ad detentionem, vel propinquitatem localem pertinet; ergo solum relinquatur genus qualitatis, sub quo terminus illius actionis collocari possit; unde inquirendum superest, an talis qualitas corporea sit, vel spiritualis, vel qualiter concipi a nobis valeat.

Tertia Responsio, ignem torquere dæmones immittendo suum calorem.

24. *Eam indicat Henricus.* — *Objectioni quod spiritus sit incapax caloris occurrit Henricus.* — Est ergo tertia sententia docens, illam esse qualitatem corpoream, quia spiritualis qualitas non cruciat, sed perficit. Si autem qualitas illa est corporea, nulla certe magis accommodata cogitari potest, quam calor ejusdem rationis cum calore ignis cremantis dæ-

mones: tum quia illa qualitas est, quam ignis virtute sua maxime potest efficere: tum etiam quia nullam qualitatem nos agnoscimus, quæ majorem vim habeat cruciandi. Hanc ergo sententiam indicavit Henricus, quodl. 8, q. 34, quamvis enim expresse non dicat, ignem producere calorem in Angelo, vel anima separata, dicit tamen, *ignem affligere spiritum, in quantum calidus est, et eodem genere afflictionis, quo affligeret sensum corporis*. Unde etiam sentit, ignem non affligere spiritum ut instrumentum divinæ justitiæ, et virtutis elevantis illum, sed agere, quatenus natura sua est afflictivus: *Quia alias (inquit) non affligeret, ut est calidus, nec magis esset afflictivus spiritus, quam sit aer, cui videntur discordare dicta sanctorum*. In quo clare significat, ignem illum agere in spiritum virtute sua naturali calefactiva, et inferius expresse dicit: *Agere sua actione naturali in spiritum, ipsum affligendo*; at ignis per naturalem actionem caloris non potest proxime agere nisi calorem; ergo sentit immittere calorem in Angelos, et ideo etiam addidit, affligere spiritus eodem genere afflictionis, quo sensum cruciat; quod facere non posset, nisi calor etiam ipse in spiritu factus ejusdem rationis esset; ut autem occurrat objectioni, quæ statim se offert, quia spiritus est incapax caloris, adjungit in fine quæstionis: *Quod Deus naturæ spiritus angelici, et humani communem vim, qui pati posset ab igne corporeo, imprimat supernaturaliter: vel sic utrique naturaliter inest, licet non lateat*.

25. *Quid Soto probet, quid improbet in prædicta responsione.* — Huic opinioni ex parte consentit, et ex parte ab illa dissentit Soto, in 4, dist. 50, quæst. unic., art. 2, conc. 1. Consentit enim, quatenus dicit: *Animas perinde ac dæmones affligi ab illa tristitia, ejusdemque prorsus rationis, ac si corpora, quibus essent unita, concremarentur*. Dissentire autem videtur, quia non dicit, ignem facere in Angelo, vel anima separata sensibilem calorem, vel dolorem, sed solam tristitiam, utique voluntatis, quam patitur anima conjuncta corpori, cum corpus uritur: *Nam hanc vim, ait, habet ille ignis, ut instrumentum divinæ justitiæ in dæmones, atque animas, nempe quod afflictionem, quam in anima mediante dolore corporis reassumpti effecturus est, faciat absque illo dolore*; et consequenter videtur etiam intelligere, absque calore, quia sensibilis calor dolorem sensibilem præcedit; unde hanc secundam partem tanquam notam sine probatione tradit. Priorem vero partem solum probat illa ratione,

quia si ignis non infligeret illum dolorem sibi proportionatum, non plus ignis conferret ad illam poenam, quam aqua, vel aer. Atque hanc etiam opinionem ex parte sequitur Vasquez, qui posteriorem partem negantem in spiritu dolorem, vel sensibilem calorem, ut claram supponit. Priorem vero partem approbat quoad animas, et quoad daemones reprobatur, in dicta disputat. 243, cap. 6, licet in cap. 4, aliud etiam de animabus sentire videatur, ut postea ostendam.

26. *Auctoris iudicium per aliquos assertum, primo ignem non torquere daemones calorem corporeum inducendo.* — Mihi vero utraque opinio absolute displicet, et imprimis assero, ignem non affligere spiritus, calorem sensibilem in illos producendo; hoc supponunt tanquam certum caeteri theologi, uno excepto Henrico. Et probatur, quia spiritus nec natura sua est capax caloris, nec divina virtute fieri potest capax illius; ergo nec ignis, vel natura sua, vel per elevationem potest facere calorem in Angelo. Antecedens quoad priorem partem fere per se notum, ac evidens est: quamvis Henricus dicens sub disjunctione, *vel utrique naturaliter inest, licet nos lateat*, in dubium illud revocare videatur. Sed profecto cum spiritus inextensus, et indivisibilis sit natura sua, fieri non potest, ut natura sua sit capax accidentis natura extensi et divisibilis, qualis est calor. Item cuicumque potentiae passivae naturali respondet potentia activa naturalis, et forma apta naturaliter ad informandam, seu, actuandam illam: ergo si Angelus esset capax caloris, ignis esset natura sua caloris productivus in Angelum: et consequenter Angelus in pura natura spectatus in igne existens ab illo naturaliter calefieret, quia ignis naturaliter agit in quocumque subjecto capaci, nec posset ab Angelo sola voluntate impediri, hoc autem absurdissimum est. Denique coelum, quia natura sua est incorruptibile, incapax naturaliter est calbris, et ignis etiam est naturaliter impotens ad calefaciendum illud; multo ergo magis de Angelo, vel spiritu separato dicendum est. De illa ergo priori parte dubitari non potest.

27. Altera vero suadetur improbando prius elevationem illam ex parte passi, quam finxit Henricus, dicens Deum imprimere vim spiritui creato, quia a corpore pati possit. Necessae enim vim illam esse rem aliquam, quam Deus facit in spiritu, qui si non esset res aliqua, nec imprimi posset, nec realem mutationem faceret, nec novam capacitatem daret; unde non nisi qualitas esse posset, quia in nullo alio genere

collocari posset, ut facile consideranti patebit. Statim ergo dilemma occurrit: nam vel illa qualitas est corporea, et sic spiritus naturaliter capax illius non existit; ergo, ut fieret illius capax alia, prior vis necessaria esset, et rediret eadem interrogatio, et sic in infinitum procederetur; vel est spiritualis, et sic non potest spiritui dare capacitatem ad recipiendam qualitatem materialem, ut est calor. Probatur, quia qualitas spiritualis non minus est incapax natura sua qualitatis materialis, quam ipsa spiritualis substantia, quia cum illa convenit in indivisibilitate, et aliis conditionibus, ob quas generatim spirituale subjectum non est natura sua capax accidentis corporalis.

28. Deinde hoc fit evidentius comparando capacitatem, seu vim illam receptivam additam Angelo ad naturalem vim activam ignis. Dicit enim Henricus, ignem naturali virtute, et actione agere in spiritum illa vi supernaturaliter affectum: at vero, si vis illa spiritualis etiam est, impossibile est, ut ignis seu corporale agens habeat naturalem vim agendi in illam magis, quam in substantiam spiritualem: nam eandem habent improportionem. Nec materiale accidens potest naturaliter educi de potentia subjecti spiritualis: ignis autem non potest naturali actione, nisi materialem formam producere. Si autem vis illa materialis fingatur, licet ex ea parte minus improportionata respectu naturalis actionis ignis esse videatur, nihilominus improportionata omnino esset: tum, quia esset in subjecto spirituali, et ad modum ejus indivisibilis, tum quia esset alterius ordinis, et extra sphaeram (ut sic dicam) elementarem. Denique illa elevatio absolute videtur impossibilis, ut in 1 et 3 t., 3 part., tractando de divinis instrumentis; et de potentia obedientiali, dixi. Quia potentia receptiva proxime respicit actum, seu formam, quam receptura est: unde si forma non est apta ad informandum subjectum, nec subjectum potest elevari ad receptionem talis formae: calor autem non est forma ex se nata informare Angelum; nec in causa formali locum habet elevatio per obedientialem potentiam (ut in citatis locis dixi) et ideo non potest Angelus ad recipiendum in se calorem elevari; et (quod multo certius est) nunquam potest ita elevari, ut ignis agat naturaliter in spiritum, vel ut calor possit ei naturaliter inhaerere, aut illum informare. Quia calor non dicit ex natura sua habitudinem ad tale subjectum, nec illum extrinsecus recipere potest, ut videtur per se notum.

29. *Assertum secundum ignem non causare in spiritum dolorem sensibilem qualem causat, cum anima est unita corpori.* — Secundo assero non posse ignem efficere in Angelum, vel animam separatam dolorem sensibilem, qualem habet anima conjuncta corpori in tactu, vel appetitu sensitivo, quando corpus vivum igne torquetur. Hoc fatetur Soto et Henricus non dicit oppositum et probatur. Quia imprimis ille dolor sensibilis talis speciei, non potest esse nisi de illa qualitate dolorifera, quae ex vehementi calefactione, seu intenso calore resultat, quia ille est proprium objectum ejus; sed ignis in substantia spirituali non facit formalem calorem, nec naturalem calefactionem; ergo nec dolorem sensibilem talis speciei efficere potest. Deinde dolor sensibilis in genere est actus corporeus et materialis, et est intrinsece ac vitaliter ab appetitu materiali et corporeo: ergo non potest fieri ab extrinseco in spiritu, nec etiam ab ipso intrinsece ac vitaliter fieri potest, cum non habeat propriam vitalem potentiam, a qua sola elici potest. Hac enim ratione non potest Angelus elevari ad videndum visionem corpoream, nec ad alias similes actiones vitae animalis eliciendas.

30. *Assertum tertium, nec causare posse in daemones tristitiam, qualem causat in animam, cum corpus ei unitum uritur.* — Tertio assero ignem non posse facere in voluntate daemones dolorem, seu tristitiam ejusdem rationis cum illa, quam in voluntate patitur anima conjuncta, quando corpus igne crematur. Probatur, quia daemones non est capax talis tristitiae; nam illa tristitia non potest esse, nisi de tali objecto, nempe de calore inhaerente supposito patienti dolorem, seu de qualitate dolorifera ex tali calefactione resultante; hoc enim est proprium, et adequatum objectum talis actus; in puro autem spiritu non potest objectum istud reperiri, ut ostensum est; ergo nec talis dolor, quia non potest actus immanens, et vitalis sine proprio, et proportionato objecto elici. Quin potius addo, quod licet per impossibile formalis calor igneus in Angelo fieret, non causaret in illius voluntate dolorem, vel tristitiam ejusdem rationis cum illa, quam in corpore habet voluntas hominis, quando corpus igne aduritur. Probatur, quia calor Angelo inhaerens non haberet cum illo, et cum substantia ejus illam dissonantiam, quam habet intemperatus calor cum corpore animato, seu cum anima informante corpus, ejusque voluntate ut statim numero sequenti probabitur; ergo nec ex illo eadem tristitia, vel eadem qualitas dolo-

rifera resultaret. Consequentia probatur, quia dolor non nascitur ex calore, ut calor est, sed ut disconveniens est tali subjecto, ut sic enim habet rationem mali; et ideo tantus calor causat dolorem, et non minor, vel tantus in tali subjecto, et non in alio; imo qualitas sic dolorifera non videtur resultare ex solo calore, etiam intenso, sed ex distemperamento, quod cum aliis qualitatibus hoc vel illo modo mixtis seu temperatis efficit; et ideo eadem calefactio intensa in uno membro causat dolorem, et non in alio, et in uno, verbi gratia, acutum dolorem, in alio vero obtusum, et sic de aliis; ergo signum est non calorem, ut calorem tantum, sed ut disconvenientem causare dolorem, et juxta varium disconvenientiae modum distinctum, etiam dolorem causare.

31. *Probatur antecedens praecedentis Enthymematis.* — Jam ergo probatur antecedens, quia calor nimis est absolute disconveniens animae conjunctae, quia disponit ad corruptionem hominis et dissolutionem unionis animae cum corpore: in Angelo autem non potest habere similem disconvenientiae rationem. Nam licet illi inhaereret calor, non disponderet ad corruptionem ejus, nec ad mutandum substantialem modum existendi ipsius. Item calefactio nimia ignis in humano corpore proxime infert sensibilem dolorem in appetitu, et per sympathiam potentiarum resultat proportionatus dolor, seu tristitia in voluntate: ex calore autem posito in Angelo, non ita resultaret naturaliter dolor ejus in voluntate, sed penderet ex libertate, et apprehensione ejus tristari, vel non tristari de tali objecto, si extrinsecus non cogeretur, vel necessitaretur: ergo signum est dolorem non fuisse futurum ejusdem rationis, etiam data illa hypothesi. Et declaratur tandem, quia si daretur calor inhaerens Angelo, non esset contra naturam talis subjecti, sed praeter, vel supra naturam ejus, vel, ut more philosophorum loquamur, esset qualitas, vel mutatio quasi neutra; ergo non posset in Angelo esse objectum ejusdem doloris, cujus est in homine, qui ab igne torquetur.

32. Imo hic discursus non solum probat diversitatem in dolore, sed etiam ostendit, admissa impressione caloris in Angelo vix posse ex illa resultare aliquem proprium dolorem quasi sensibilem, seu similem illi, qui est de malo sensibili, et contrario propriae naturae, eamque aliquo modo corrumpente. Sed ad summum posset inde concipi quidam modus tristitiae ortae ex apprehensione illius qualita-